

Yritysvastuulainsäädäntö: mistä on kyse ja missä mennään Suomessa ja EU:ssa?

YVO & SYS –seminaari, Tieteiden talo

Juho Saloranta
Itä-Suomen yliopisto
26.9.2023

JUHO SALORANTA

- OTM toukokuu 2014, UTU
- Vastuullisuusjuristi, Opinio Juris Oy
- Puheenjohtaja, Yritysvastuuoikeuden yhdistys ry
- OTT-väitöskirjatutkija (4 julkaistua artikkelia), luennoitsija, UEF
- Establishing a Corporate Responsibility Ombudsman: Enhancing remedy through state-based non-judicial mechanisms? (2011)
- The EU Whistleblowing Directive: An Opportunity for (Operationalizing) Corporate Human Rights Grievance Mechanisms? (2011)
- Collective and Collaborative Worker-driven Mechanisms? A Mission (im)possible to Enhance Access Remedy in Relation to Human Rights Due Diligence? (2023)
- Proactive Contract Theory in the Context of Corporate Sustainability Due Diligence (2023)

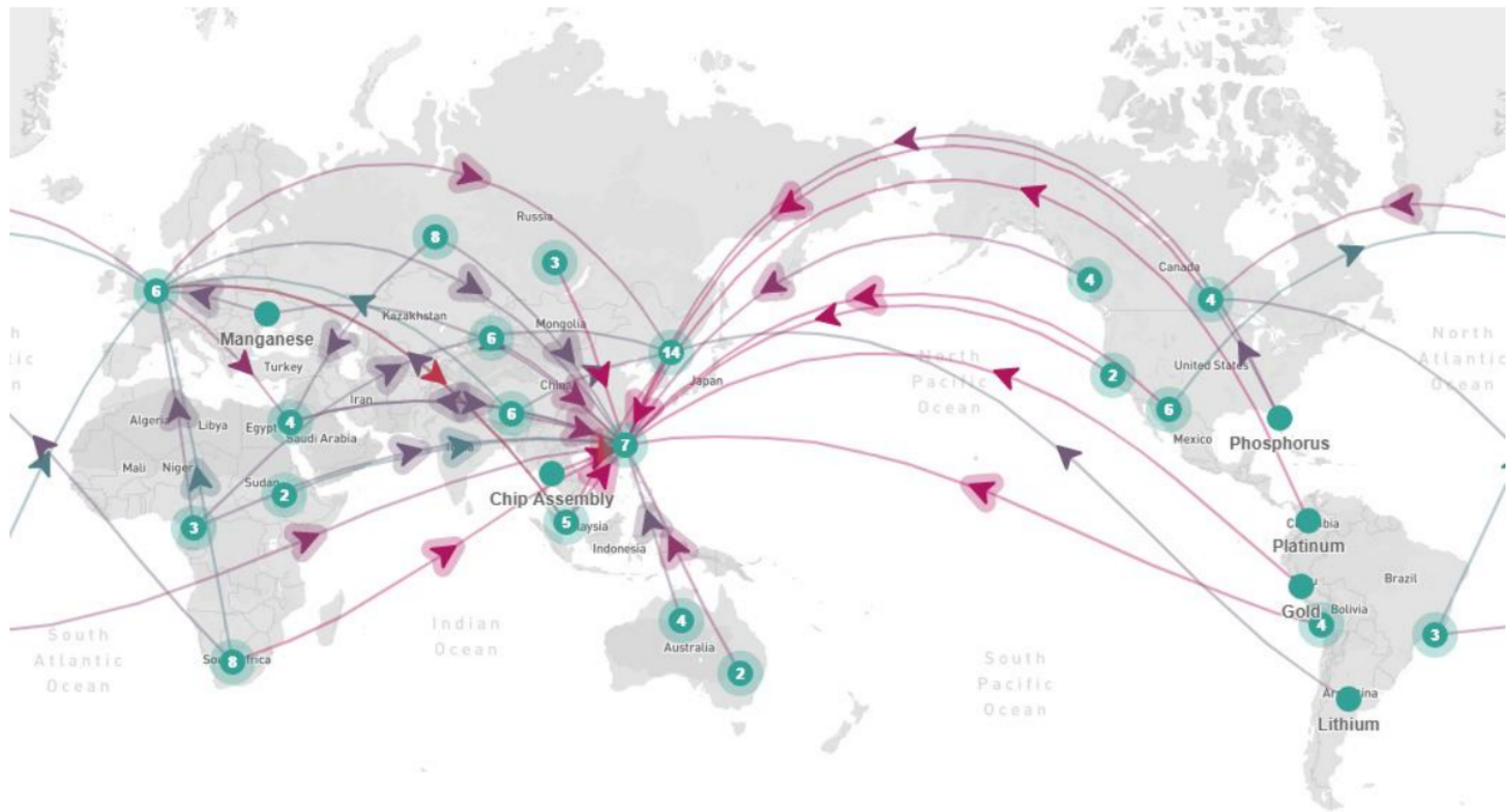
Yritysvastuulainsäädäntö

- *mistä on kyse?*

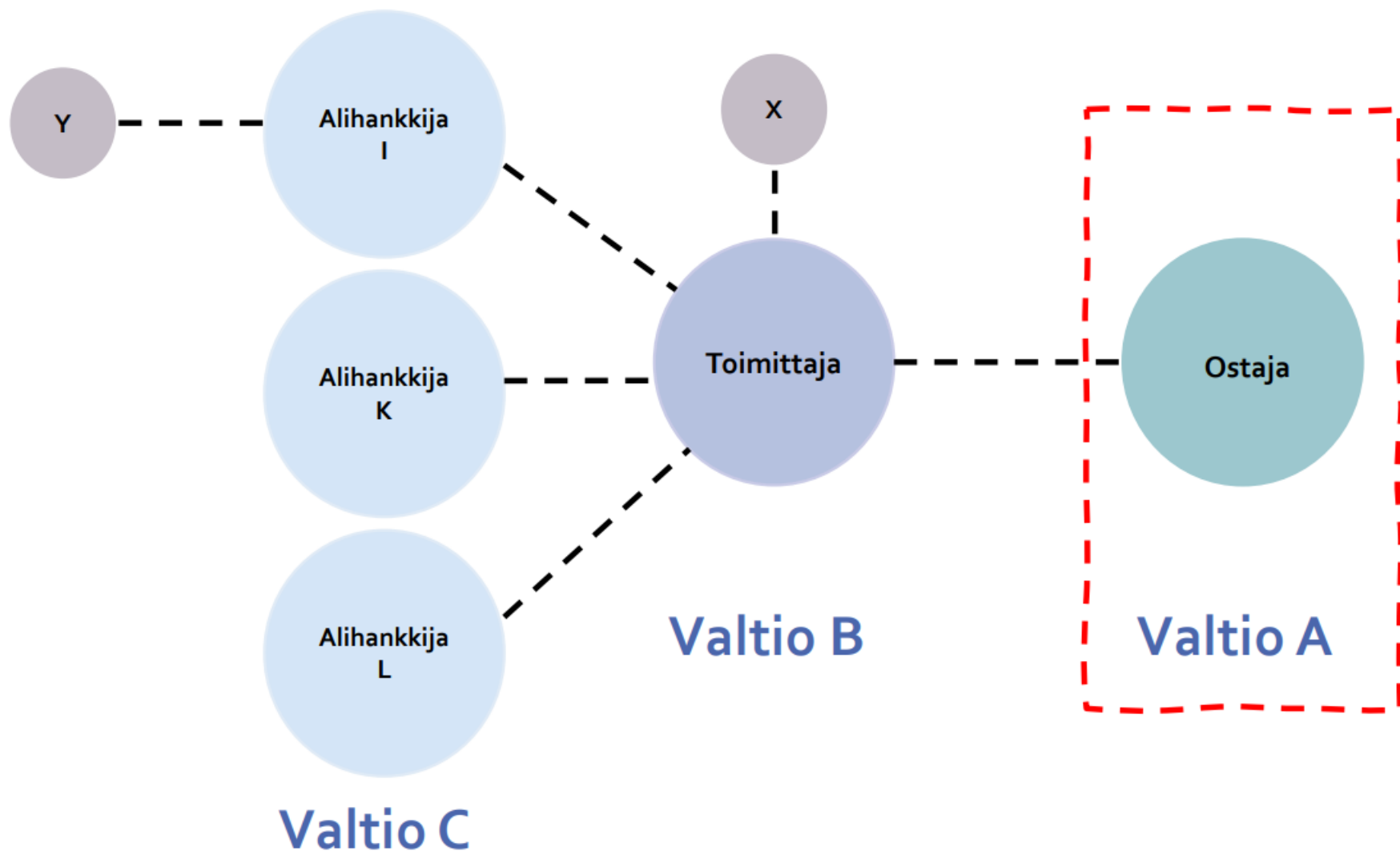
- ▶ Mitä se on? → Vanha vs. uusi
- ▶ Mitkä ovat ongelmat ja haasteet?
- ▶ Miten yritysvastuulainsäädäntö voi näitä ongelmia (realistisesti) ratkoa?

Mitä on yritysvastuu?

- ▶ Komission määritelmä (2021): Yritysvastuu on “yritysten vastuuta omista yhteiskunnallisista vaikutuksistaan”
 - ▶ Lainsäädännön ja työehtosopimusten kunnioitus *ja*
 - ▶ Prosessi, jossa yhdessä sidosryhmien kanssa, yritykset integroivat yhteiskuntaan, ympäristöön, ihmisoikeuksiin, eettisiin kysymyksiin ja kuluttaja-asioihin liittyvät näkökohdat niiden liiketoimintaan ja ydinstrategiaan.
 - ▶ Maksimoidaan osakeomistajien arvo, sidosryhmien ja yhteiskunnan saama lisäarvo laajasti
 - ▶ Tunnistetaan, ennaltaehkäistään ja lievennetään yritysten toiminnan mahdollisia haittavaikutuksia

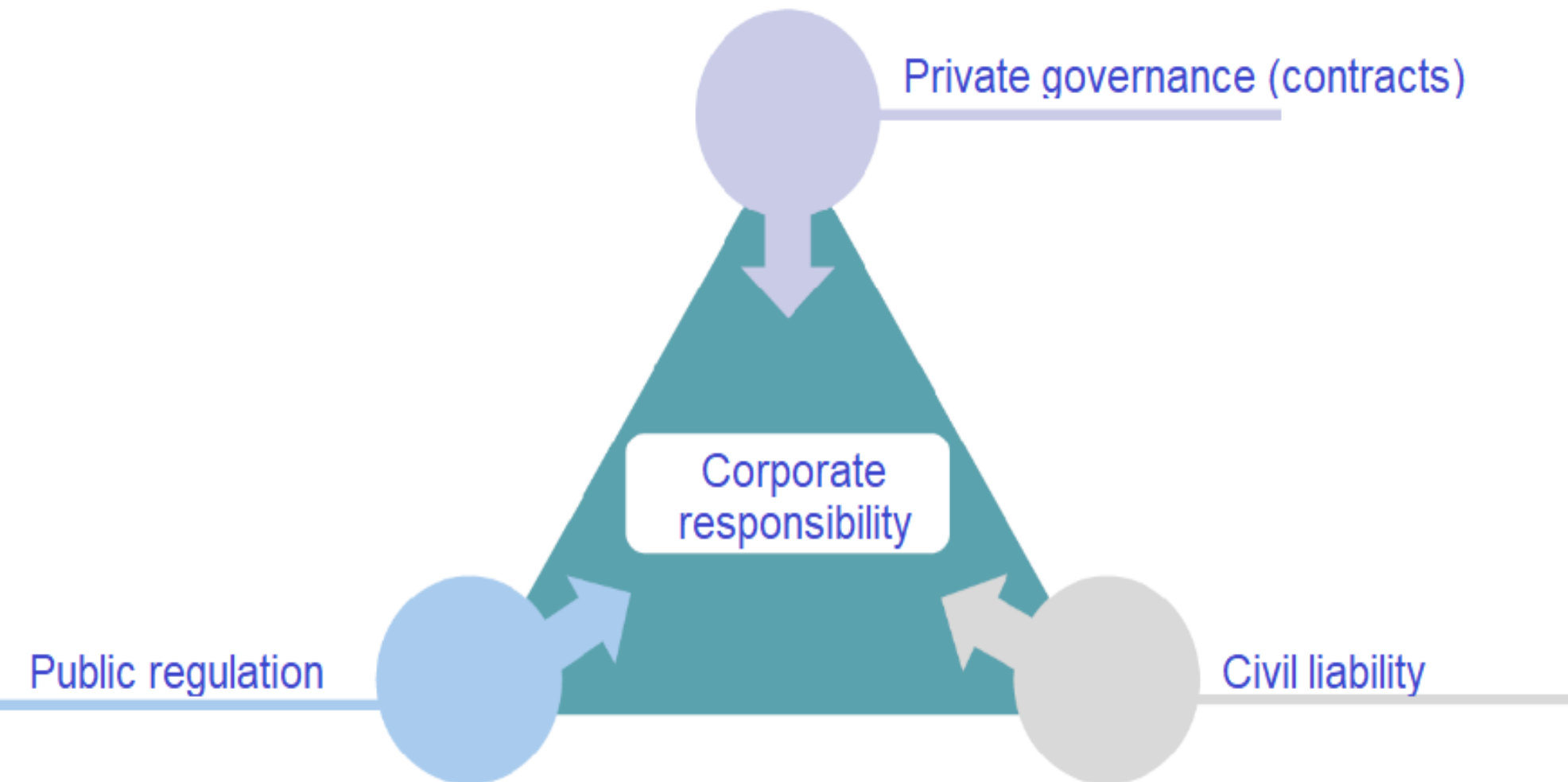

Talouden pelikenttä on globaali
- vastuullisuusratkaisujen pitää
olla innovatiivisia

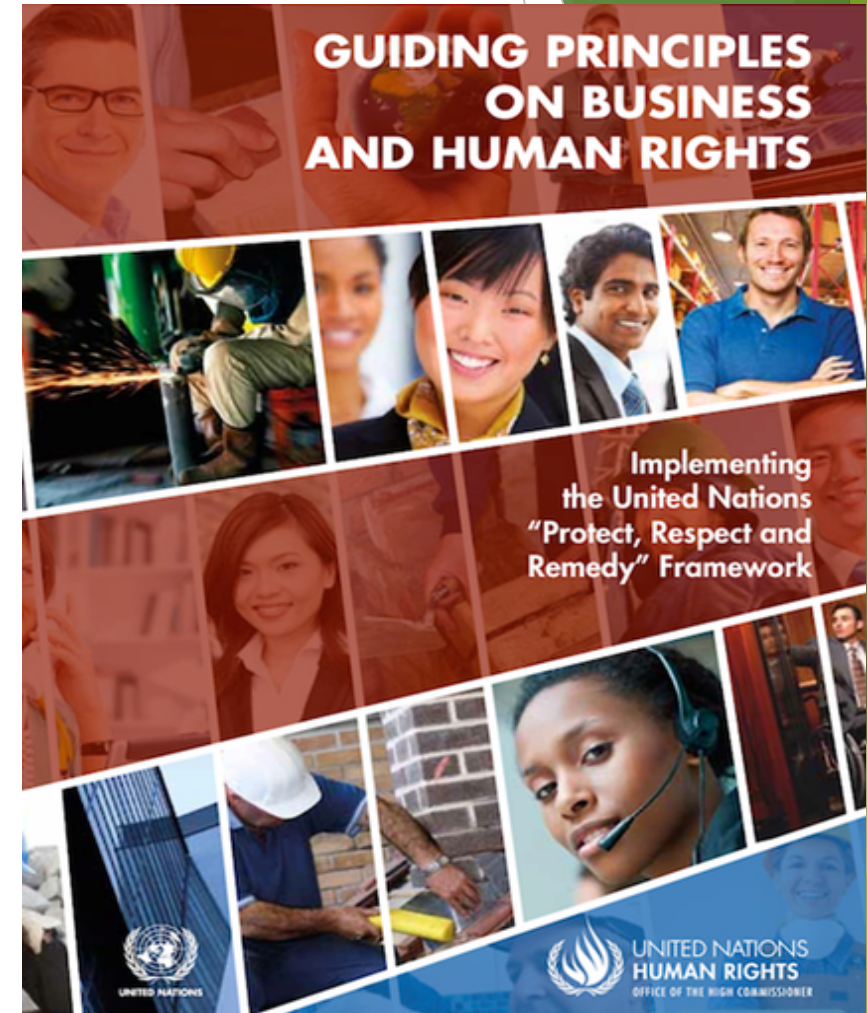
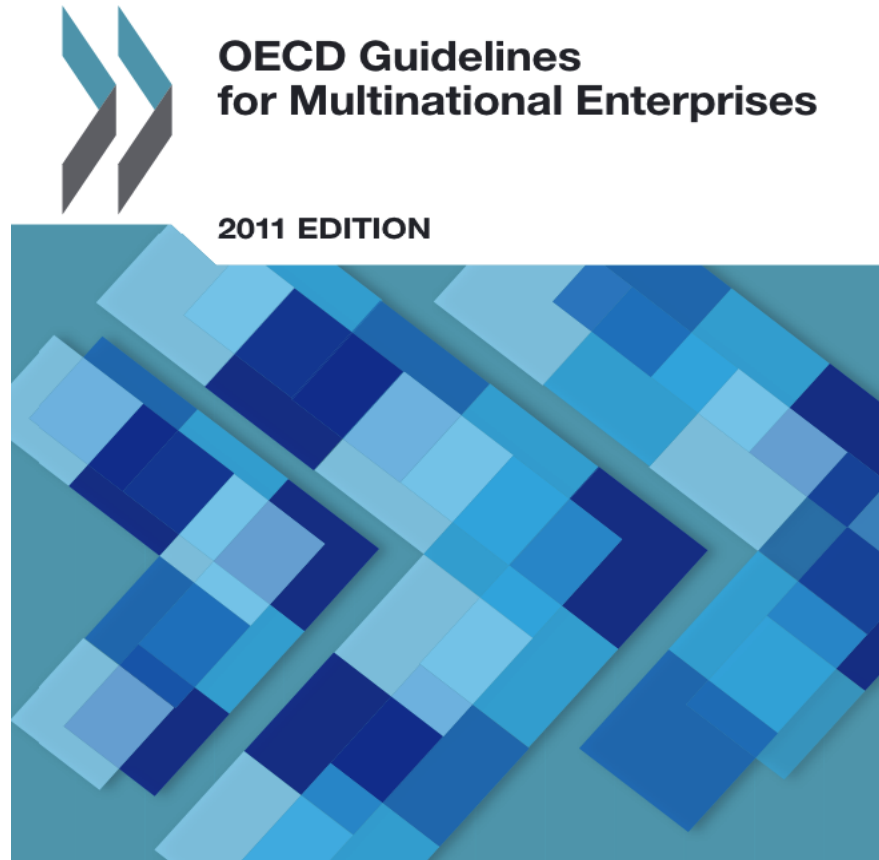

Oikeudenalojen hahmottaminen

EU:n sääntelyn taustainstrumentit

THREE PILLARS of the UN GUIDING PRINCIPLES

HUMAN RIGHTS

PROTECT

STATE

duty to
protect

RESPECT

CORPORATE

responsibility
to respect

REMEDY

VICTIMS

access to
effective remedy

THREE PILLARS of the UN GUIDING PRINCIPLES

HUMAN RIGHTS

PROTECT

STATE

duty to
protect

RESPECT

DO NO HARM

CORPORATE

responsibility
to respect

REMEDY

VICTIMS

access to
effective remedy

**Sitoumus
tai tavoite**

46%

asettanut toiminnalleen **nettonolla**-tavoitteen (2050)

42%

asettanut **biodiversiteetin** palautumista edistäviä tavoitteita

85%

tukee YK:n yritystoimintaa ja **ihmisoikeuksia** koskevia periaatteita

93%

sitoutunut tukemaan mm. **tasa-arvoa**, monimuotoisuutta ja syrjinnän poistamista

Toimenpide

27%

laatinut tavoitteiden saavuttamiseksi **tieteeseen perustuvan suunnitelman** (esim. SBTi)

16%

laatinut tavoitteiden saavuttamiseksi **tieteeseen perustuvan suunnitelman**

<40%

tunnistanut ihmisoikeuksiin liittyviä **riskejä** tai toimeenpanee **due diligence** -prosessia.

62%

asettanut näihin teemoihin liittyvälle työlle **määrällisiä tai laadullisia tavoitteita**

Missä mennään Suomessa ja EU:ssa?

Akkuasetus

Puutavara-
asetus

Taksonomia-
sääntely

Vastuullisuus
- raportointi-
direktiivi

Ekosuunnittel
u-asetus

Metsäkatoasetu
s

Yritysvastuulaki
(Corporate
Sustainability
Due Diligence
Directive)

Ympäristö-
väittämä-
direktiivi

Yritysvastuusäytäntely & sopimukset

Kv. oikeus & globaalit linjaukset

+
OECD

Sopimukset

Codes of conduct

Politiikat

Hankintasopimukset

§ Kansalliset lait §

Yritysvastuulaki
(Pakkotyöasetus)

**EU:n
yritysvastuu-
sääntelyn
kokonaisuus**

EU Taksonomia (+ artikla 18)

CSRD + ESRS + SFDR

Ihmisoikeuksia koskevan
huolellisuusvelvoiteprosessin
merkitys

Corporate Sustainability Reporting Directive

- ▶ Tehostaa tiedonsaantia yritysten kestävydestä, jolloin raportoinnista tulee johdonmukaisempaa, vertailukelpoisempia ja luotettavampaa.
- ▶ Kaksoisolennaisuuden periaate (double materiality): yrityksille ESG-asioiden taloudellisen merkityksen lisäksi (outside-in) yritysten on arvioitava toimintansa ympäristöllisiä, ilmastollisia ja sosiaalisia ulkoisvaikutuksia (inside-out).
- ▶ Oleellista on myös raportin vahvistaminen yritysjohdon toimesta ja 3. osapuolen toimesta raportin varmentaminen.

Disclosure Requirement S2-2 – Processes for engaging with value chain workers about impacts

18. The undertaking shall explain its general processes for engaging with value chain workers and their representatives about actual and potential material impacts on them.

19. The principle to be followed under this Disclosure Requirement is to provide an understanding of how the undertaking engages, as part of its ongoing due diligence process, with value chain workers and related trade union and worker representatives about material actual and potential positive and/or negative impacts that do or may affect them, and whether and how perspectives of value chain workers are taken into account in the decision-making processes of the undertaking.

20. The undertaking shall explain whether and how the perspectives of value chain workers inform its decisions or activities. This shall include, where relevant, an explanation of:

- (a) whether engagement occurs with value chain workers or their legitimate representatives, or with credible proxies that have insight into their situation;
- (b) the stage(s) at which engagement occurs (for example, in assessing material impacts on value chain workers, in determining mitigation approaches or in evaluating their effectiveness), and the type of engagement (e.g. participation, consultation, information, etc.), as well as the frequency of the engagement (e.g. quarterly, yearly, etc);
- (c) what role or function within the undertaking has responsibility for ensuring this engagement happens and that the results inform the undertaking's approach;

EXPOSURE DRAFT

ESRS S2

Workers in the value chain

April 2022

Open for comments until 8 August 2022

PTF-ESRS
Project Task Force on European sustainability reporting standards

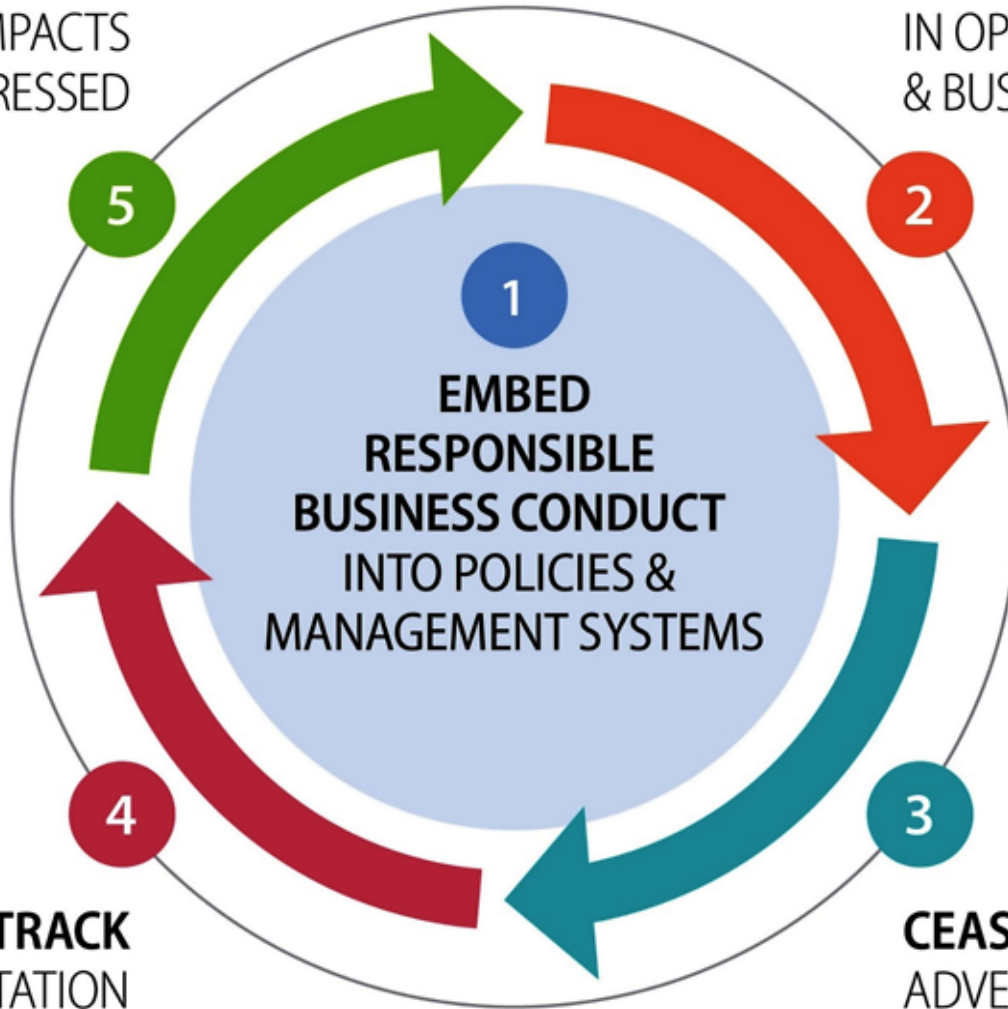
 EFRAG

Yritysvastuulaki (CS3D)

- ▶ 500 tt, 150 miljoonaa euroa liikevaihtoa
- ▶ 250tt, 40M€, jos 50% tulee korkean riskin toimialoilta
- ▶ Velvollisuus tunnistaa, ehkäistä ja lopettaa huolellisuusvelvoitteen rikkomisesta johtuvat haitalliset vaikutukset koko arvoketjussa
- ▶ Johdon velvoitteet ja sidosryhmien kuuleminen
- ▶ Velvoite irtisanoa sopimus, jos (vakavia) haittoja ei saa poistettua
- ▶ Liiketoimintamalli- ja strategia
Pariisin ilmastopöytäkirjan mukainen
- ▶ Valitusmekanismin perustaminen
- ▶ **Sanktiot** - 'tehokkaita, varoittavia ja oikeasuhtaisia'
+ siviilioikeudellinen korvausvastuu

COMMUNICATE

HOW IMPACTS
ARE ADDRESSED

IDENTIFY & ASSESS ADVERSE IMPACTS

IN OPERATIONS, SUPPLY CHAINS
& BUSINESS RELATIONSHIPS

6

PROVIDE FOR OR COOPERATE

IN REMEDIATION
WHEN APPROPRIATE

Elementtejä huolellisuusvelvoitteesta

- ▶ Sidosryhmien osallistuminen (HR-puolustajat, asianomaiset sidosryhmät, kansalaisjärjestöt/liitot)
- ▶ Arvoketjujen avoimuuden edistäminen
- ▶ Mielekäs raportointi (metriikat ja tarkkuus)
- ▶ Toiminta tier 1 ulkopuolella (riskinarviointi, auditoinnit, koulutus ja valmiuksien kehittäminen, valitusmekanismit)
- ▶ Vipuvaikutuksen rakentaminen ja käyttäminen (sopimukset)
- ▶ Yhteistyö systemaattisten vastuullisuushaasteiden ratkaisemiseksi

Vahingonkorvausvastuu?

*Yritys ei ole korvausvastuussa vahingoista, jotka johtuvat sellaisen välillisen kumppanin, jonka kanssa sillä on **vakiintunut liikesuhde**, toiminnasta aiheutuvasta haittavaikutuksesta, paitsi jos tapauksen olosuhteissa on **ollut kohtuutonta** odottaa, että **tosiasiallisesti toteutetut toimet**, myös vaatimustenmukaisuuden tarkastamisen osalta, riittäisivät estämään, lopettamaan tai minimoimaan haittavaikutuksen tai lieventämään sitä.*

→ Mihin tällainen huolellisen henkilön määritelmä asettuu?

“Yrityksiltä, joilla on liikekumppaninaan pk-yritys, edellytetään myös, että ne tukevat liikekumppaneitaan huolellisuusvelvoitteiden täyttämässä, jos tällaiset vaatimukset uhkaavat vaarantaa pk-yrityksen elinkelpoisuuden.”

Lopuksi: yritysvastuulaki osana ”metsää”

- ▶ Vaikka yritysvastuulaki velvoittaa vain murto-osaa EU:n alueelle rekisteröidyistä yrityksistä, huolellisuusvelvoite koskee paljon laajempaa joukkoa yrityksiä tosiasiallisesti.
- ▶ “Yritysvastuuta ei voi ulkoistaa” minkään yksikön toiminnan ulkopuolelle, mikäli sillä aiheutetaan (merkittävää) ihmisoikeus- ja ympäristöhaittaa.
- ▶ Yritysvastuulaki linkittyy rahoitukseen ja raportointiin.
- ▶ Mittareita tulee kehittää vastuullisuuden seurantaan. Mitä on “do no harm”, “do no significant harm”?

Kiitos!